

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. VI. Vtrum Metus causset In voluntarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

tia plus non voluerunt. Declaratur major propositio in exemplo jam supra allato. Parentes mittentes filium ad bellum spe promotionis, et si doleant de ejus absentia, & discessu, malunt tamen filium ire ad occasiones emergendi, & sic ejus absentiam tolerare, quam filium domi in pristino statu retinere: sic se habet, qui ex vehementi desiderio sanitatis sumit amaram medicinam: qui ex vehemendi passione vult sumere vindictam de inimico, aut obsecris amoribus indulgere, non obstantibus gravium incommodorum periculis, quæ se videri incursum. Minor verò probatur. Nam illud solum rectè dicitur Involuntarium secundum quid specialiter, & stricto modo, quod fit contra voluntatem præsentem, quæ quis veller manere in pristino statu, & carere tali operatione si posset, sed quia non potest, nisi incurrendo majus malum, quàm quod affert operatio, ideo ad evitandum majus malum operatur: tunc enim licet operatio sit simpliciter voluntaria, quia procedit à voluntate, & quidem liberà, est tamen aliquantulum involuntaria, quia est contra voluntatem quantum est ex se efficacem, & quæ detestatur aliquid simpliciter involuntarium, scilicet: esse positum in illis circumstantiis & angustijs, ut suum statum pristinum retinere non possit, etsi maxime veller. Hoc ergo requirimus ad Involuntarium secundum quid specialiter & strictè sumptum; & hoc non reperitur in eo, qui operatur præcisè ex concupiscentia, reperitur autem in eo qui operatur ex metu tum resistentia, ut seq. Contr. dicitur.

CONTROVERSIA VI.

Utrum Metus causset Involuntarium.

85. **M**etus potest dupliciter causare electionem alicujus rei. Primò ita, ut non interveniat aliud motivum, propter quod operemur etiam absente metu. Secundò ita ut simul interveniat & concurrat aliud motivum, prout fit, quando quis ad vitandam mortem comedit cibum, quem tamen etiam ob voluptatem sumit, item si quis & metu Gehennæ, & amore virtutis servat præcepta. In præsentī controversiā accipitur Metus in primo sensu.

86. Quæritur itaque 1. Utrum quæ fiunt ex metu, sint simpliciter Voluntaria, vel simpliciter Involuntaria. Advertendum est cum Suarez, terminum *Simpliciter*, esse æquivocum, & varijs modis sumi. Primò pro eo, quod excludit omne contrarium; quo sensu dicitur Deus *simpliciter* perfectus, & perfectiones divinæ dicuntur esse perfectiones *simpliciter*, hoc est, nullam admittentes imperfectionem. Secundò sumitur pro eo, quod plus habet de vno contrariorum quàm de altero: sic dicitur arthiops esse simpliciter niger, quamvis secundum dentes sit albus. Tertiò sumitur pro eo, quod consideratur secun-

dum se, præcisè circumstantijs facientibus aliam denominationem: sic dicitur Materia prima *simpliciter* esse Ens incompletum, etiam tunc, quando est completa per formam. In præsentī sumitur secundo modo.

87. Dicendum 1. Omnis actio ex metu facta, est simpliciter voluntaria. Probat et definitione Voluntarij, quæ tota convenit actioni ex metu factæ; est enim à voluntate cum cognitione, ut supra declaratum est. Confirmatur. Nam quæ ex metu volumus, cum possumus nolle, hoc ipso magis volumus quàm nolumus.

88. Objic. 1. Aristoteles 3. *Eth.* c. 1. asserens ea quæ fiunt ex metu, non fieri sponte, hoc est, voluntariè simpliciter, sed simpliciter inviti. 2. Aristotelem accepisse *Voluntarium simpliciter* pro voluntario perfectò, excludente omnem involuntarietatem: item pro eo quod non supponit aliquid simpliciter involuntarium, ut supponit actio facta ex metu. pro quo

89. Objic. 2. Quando mercator metu naufragij projicit merces, tunc intervenit aliquid simpliciter Involuntarium, scilicet: esse contractum in eas angustias, & necessitatem disjunctionis, ut ex duobus malis vnum sit eligendum, scilicet vel jactura mercium, vel vitæ: ergo metus causat Involuntarium simpliciter. Nego consequentiam: hæc enim necessitas ad disjunctionem, non causatur à metu, sed à metu præsupponitur aliunde causata, & metus causat projectionem, quæ licet secundum se spectata sit mala, est tamen in his circumstantijs bona & utilis ad vitandum majus malum, & ut sic est voluntaria.

90. Quæritur 2. Utrum Metus causset saltem secundum quid Involuntarium. Affirmant Theologi communiter. quæ sententia vera quidem est in sensu quo à DD. asseritur, & considerando casus quibus conclusionem declarant: metaphysicè tamen rem examinando, cum distinctione procedendum est. Itaque

Notandum primò: Metum esse de aliquo malo imminente, nisi fiat aliqua actio quæ ex metu eligitur ad illud malum declinandum. Porro hæc imminetia illius mali, aliquando provenit & est instituta ab aliqua lege seu naturali, seu divina, seu humana, quæ nempe huiusmodi malum annectitur omissioni alicujus actionis in eum finem, ut metu illius mali homines inducantur ad huiusmodi actionem exercendam, & hoc ideo faciunt leges (vocanturque Pœnales) quia huiusmodi actionem tanquam valde promotivam felicitatis humanæ intendunt, quàm tamen raritis obtinerent, nisi homines metu pœnarum inducerentur. Sic lex naturalis & divina annectit peccato mortali pœnam æternam; intemperantiæ v.g. annectit brevitatē vitæ, sinistram valetudinem, &c. Lex humana annectit homicidio pœnam Rotæ, furto pœnam suspendij, & sic de alijs. Metus itaque proveniens ex tali malo, ver-

fatut inter duo mala opposita bonis per se, hoc est vi legis communis impossibilibus; vt in exemplis allatis, bonum quod quis quareret in actu prohibito, non est coniungibile cum carentia pœnæ æternæ, bonum homicidij non est coniungibile cum quieta vita &c.

91. Aliquando verò imminetia mali est casualis & accidentalis, & tunc metus inde proveniens versatur inter duo mala opposita bonis per se composibilibus, ac solum per accidens, præter opinionem hic & nunc impossibilibus: v.g. quando mercator projicit merces in periculo naufragij ad exonerandam navim & vitam conservandam.

92. Notandum 2. Metum aliquando esse causam adequatam actionis, ita quidem, vt actio non fieret hic & nunc ex alio motivo, si metus non adesset; aliquando verò esse causam tantum inadeguatam, eò quod concurrat aliud motivum, quod etiam absente metu moveret, v.g. qui metu inedia comedit cibum sapidum, sed ita, vt comederet etiam absente metu inedia, nempe propter saporem.

93. Notandum 3. Aliquando contingere vt actio aliqua ita fiat ex metu, vt hociusque debeat habere illam malitiam, & esse materia displicentia, prout esset, si hic, & nunc non subfisteret metui: v.g. ager iubetur metu mortis comedere carnes die Veneris, talis comestio non habet malitiam peccati, quam haberet, si non esset necessaria ad vitandam mortem.

94. Notandum 4. Cum Granado, Lugone, Arriaga, Pallavicino, Esparza, & ex mente S. Thomæ, ad hoc vt actio ex metu facta dicatur esse specialiter secundum quid Involuntaria, non esse satis quod aliquantulum sit molesta, & materia tristitia, alioquin etiam Concupiscentia sæpè causaret Involuntarium secundum quid, sed debere apprehendi vt damnosam potius quam lucrosam, hoc est, potius diminutivam felicitatis quam promotivam eiusdem. Et hoc est discrimen iam supra indicatum, inter actionem quæ fit ex metu, & quæ fit ex Concupiscentia. Nam qui operatur ex Concupiscentia, tamen patiatur aliquam molestiam, nihilominus operatur cum iucunditate & gaudio, quia apprehendit suam actionem vt lucrativam & promotivam felicitatis quam sibi præfixit. Non ita se communitur habent, qui operantur ex metu, sed potius tristantur de actione tanquam damnosa: quando enim mercator projicit merces, licet subeat minus malum, vt evitet majus, absolute tamen existimat se damnum pati, quia scilicet prius & vitam & merces possidebat quiete, cum probabili spe possidendi deinceps; nunc autem præter expectationem debet se spoliare mercibus, & sic diminueri suam felicitatem, & de hoc tristatur: atque hæc tristitia arguit Involuntarium secundum quid. His observatis, facile erit præsentis questionis satisfacere.

95. DICO itaque primò. Actio facta ex metu à lege introducto, juxta primum *Notandum*, per se loquendo non causat Involuntarium secundum quid, strictè & specialiter acceptum. Probatur. Per se loquendo huiusmodi actio cognoscitur ab operante vt utilis ad promovendam felicitatem suam: ergo non displicet tanquam esset damnosa & diminuens felicitatem iam aliquo modo possessam.

96. Confirmatur. Nam per se loquendo operans cognoscit, vi legis non posse vtrumque malum evitari, & hoc quidem antecederet ad eventum illum, in quo agens hic & nunc necessitatur ad alterutrum eligendum: ergo cognoscit bona opposita esse simul impossibilia, nec vnquam illa possedit in spe: ergo non tristatur de actione tanquam de iactura bonorum, dum videt se eligere minus malum ad vitandum majus malum. adhibeantur exempla superius posita, & apparebit rem ita se habere.

97. DICO 2. Per accidens tamen contingere potest, vt etiam ex huiusmodi metu causetur Involuntarium secundum quid. Probatur. Nam per accidens fieri potest, vt huiusmodi operatio apprehendatur ab operante vt damnosa: v.g. si præter expectationem exigantur à subditis contributiones, sub gravi pœna, etiam ab eo subdito, qui jam constituerat discedere ex provincia, & mutare domicilium, ita vt ex huiusmodi contributionum utilitate nullum fructum sit percepturus. In similibus casibus per huiusmodi exactionem diminuuntur bona possessa quiete, & cum spe possidendi deinceps, & tamen præter opinionem cogitur ea diminuere, præcisè ad cavendam maiorem pœnam, vt g. violentæ executionis: ergo huiusmodi actio non minus erit Involuntaria secundum quid, quam projectio mercium ex metu naufragij.

98. DICO 3. Quando metus non est causa adequata operationis, non admiscetur Involuntarium secundum quid. Probatur, quia actio nihilominus fieret ex alio motivo: ergo non displicet vt diminutiva felicitatis præfixæ, quin potius ad eam augendam ex alio motivo ordinatur, vt consideranti facile apparebit.

99. DICO 4. Neque admiscetur Involuntarium in casu *Notandi tertij*: Patet manifestè. Quia in illo casu operatio caret illâ malitiâ, propter quam posset displicere, nempe quatenus esset violatio præcepti. Caterum, si consideraretur illa operatio vt impeditiva magni meriti, tunc jam versaremur extra casum, hæc enim malitia non tolleretur ab objecto metus, vt patet.

100. DICO 5. Operatio facta ex metu proveniente ex Casu & eventu fortuito, est Involuntaria secundum quid. Hoc intendunt communiter Theologi. Probatur. Quia huiusmodi operatio causat tristitiam in tantum, in

quantum apprehenditur ut damnosum, & diminutiva felicitatis, eligiturque precise ad vitandum majus malum, ergo nihil deest illi ad rationem Involuntarii secundum quid.

CONTROVERSIA VII.

Quandonam, & qualis Ignorantia possit causare Involuntarium.

101. Cum Voluntarium in duobus consistat, nimirum ut sit ab intrinseco, & ut sit ex cognitione, sequitur, ex duplici capite deficere posse. Hucusque de primo capite dictum est, quomodo defectus proveniat ex eo, quod sit aliquando ab extrinseco; nunc videndum, quomodo deficere possit ex defectu cognitionis, seu ex ignorantia alicujus circumstantiae in objecto, quod ceteroquin est voluntarium.

102. Ignorantia autem ad praesentem questionem pertinens, dividitur à S. Thoma, ceterisque Theologis, in Antecedentem, Concomitantem, & Consequentem.

Ignorantia antecedens dicitur illa, quae hinc & nunc est inevitabilis seu inculpabilis, eo quod nulla sit obligatio eam tollendi, & est simul causa operationis, ita ut sine illa ignorantia, seu, quod idem est, cum opposita scientia, non fieret: v. g. qui comedit cibum dulcem, sed venenatum, non comesturus, si sciret esse venenatum.

103. Ignorantia concomitans est, quae nec est causa actionis, nec etiam est culpabilis, pertinet tamen ad aliquam circumstantiam actionis, quae si cognita fuisset, potuisset quidem absterre ab actione, defacto tamen non absterruisset, etiam si cognita fuisset: v. g. si quis militum comedat carnes, ignarus esse diem veneris, sed etiam si sciret, adhuc comederet, quamvis tunc habuisset motivum idoneum ad abstinendum. Haec Ignorantia dicitur *Concomitans*, non quasi non praecedat pro priori naturae actum Voluntas, revera enim praecedit; quia actus voluntatis supponit pro priori naturae ignorantiam omnium illorum motivorum, quae illi antecedenter non proponuntur, ut constabit ex dicendis de Libertate; sed ideo dicitur *Concomitans*, quia non ita est causa comestionis, ut sine illa non fieret, fieret enim adhuc, sed ex volitione supponente pro priori Naturae cognitionem obligationis jejnandi.

104. Ignorantia Consequens est, quae est effectus alicujus culpabilis voluntatis, vel directae, quae studio impeditur scientia alicujus circumstantiae, ne illam cognoscens absterreatur ab operatione, sive, ut illi actio non sit tam culpabilis in quam propendet voluntas: diciturque *Ignorantia affectata*: vel volitionis indirectae, quatenus quis non curat inquirere statum & circumstantias objecti, licet deberet: diciturque *Ignorantia negligens*, non tamen affectata.

105. Advertit hic Arriaga d. 12. s. 1. Ignorantiam culpabilem quandoque esse causam actionis, quae non poneretur, si ignorantia abesset; aliquando tamen participare aliquid de Ignorantia Concomitante; quando nimirum ita non est non esse circumstantias objecti, ut etiam si scirem, essem tamen operaturus. Hanc Ignorantiam Lugo & alij non distinguunt à Concomitante: ad hanc enim non requirunt Inculpabilitatem: sed haec erit quaestio de nomine.

106. Advertendum in praesenti est, Ignorantiam invincibilem non accipi à Theologis in sensu stricto, pro ea, quam non possum villo modo depellere, sed pro ea, quam saltem non teneo depellere, nempe quando mihi nulla occurrat probabilis ratio, quod obliget adhibere majorem diligentiam & inquisitionem veritatis intelligenda, quod quidem varijs modis contingere potest. Primo, si nulla mihi suspicio suboriatur erroris. Secundo, cum quidem possum suspicari de opposito, sed tamen hic & nunc eam adhibui diligentiam, quae sufficit, ut possum formare probabile iudicium de re, etiam si forte illud iudicium sit falsum. Tercio, quando quidem suspicor, sed sine sufficienti probabilitate, neque habeo occasionem intelligendi ullam probabilitatem sine magno meo incommodo, cum quo incommodo non videtur Deus, aut Ecclesia, aut alius Superior voluisse obligare ad investigandam veritatem.

§. I.

De Ignorantia Antecedente.

107. Queritur primo, quid causet Ignorantiam antecedens. Certum est, quod ad minimum causet *Nonvoluntarium*, hoc est, actum cujus aliqua circumstantia non est voluntaria, eo quod non sit praecognita. De cetero

Communis est sententia, asserens sine limitatione, quod Ignorantia antecedens causet Involuntarium simpliciter, hoc est, actum, qui sit contra inclinationem, non quidem praesentem, dum ponitur actus, sed quae praesens esset, si ignorantia abesset, vocaturque inclinatio habitualis vel praesumpta, seu interpretativa.

108. DICO tamen primo, posse contingere casum, quo Ignorantia antecedens non causet Involuntarium. Declaratur. Ponamus hominem vulgaris pietatis, qui quidem optaret, non existere praecceptum jejuniij, supposito tamen quod existat, sit paratus jejunare, si recorderetur diei: ponamus deinde eundem hominem ex invincibili ignorantia comedere carnes, ac postea deprehendere materiale transgressionem jejuniij, sine formali culpa commissam; neque ideo tristari, sed potius gaudere gaudio speculativo, quod ignoranter comederit, quod gaudium in hac materia non est inhonestum. In hoc casu Ignorantia est antecedens, nam sine illa non fuisset posita comestio carnis; est praeterea inculpabilis, ut ponitur in casu; & tamen eadem comestio

fitio non est vllatenus involuntaria, quod vltcrius sic probatur. Tali homini solummodo displicet antecederet comestio cum scientia jejuniij, seu, comestio formaliter peccaminosa: atqui hæc non ponitur cum ignorantia jejuniij, quin potius per ignorantiam impeditur hoc prædicatum: esse formaliter peccaminosam: ergo nihil ponitur contra inclinationem illius hominis, quin potius est iuxta illius inclinationem.

109. Confirmatur ex doctrina Philosophi. Quando quid sit, quod est simpliciter Involuntarium, depulsa ignorantia dolemus de actu præterito, nisi mutentur circumstantiæ, ob quas postea placeat, quod antè displicuit: quapropter dolor subsequens, est quasi Cynofura & regula, ex qua, per se loquendo, colligi possit, an involuntarium sit, quod ex ignorantia gestum est: atqui in casu nostro non subsequitur dolor: ergo non adest signum vllius involuntarij.

110. Respondere conatur Arriaga, tunc quidem comestionem ipsam non esse involuntariam, esse tamen involuntariam negationem observantia legis: tamen enim ille homo non sit transgressus legem formaliter, legem tamen non observavit, hoc est, non elicit actum obedientiaæ aut temperantiaæ.

Verum huic responsioni locus præclusus est in ipso casu à me formato: posui enim, quod ille homo optaret nullum existare præceptum jejuniij, adeoque non desideraret habere occasionem ererendi obedientiam aut temperantiam ex præcepto, sed tantum horreat legem formaliter violare: ergo negatio observantia non est contra inclinationem antecedentem.

111. Responder aliter idem Arriaga cum Card. de Lugo, illum esum carnis nihilominus esse involuntarium, tamen postea de illo gaudeat, nec enim semper requiritur dolor subsequens: id quod exemplo declarant. Si filius occideret inculpabiliter & ex ignorantia patrem, qui tamen mox iterum resuscitaretur à mortuis, filius non doleret de occisione, & tamen esset illi involuntaria. Reddunt rationem à priori: quia vt actio dicatur involuntaria, sufficit esse contra inclinationem: vt verò causset dolorem, debet præterea afferre aliquod incommodum: & quia in casu posito nullum affertur incommodum, ideo non causatur dolor.

112. Sed contra primò. Nam, vt ostendi, comestio carnis non est contra vllam illius hominis inclinationem; sola enim illius inclinatio erit, non comedere carnes peccaminosæ; materialis autem transgressio, sine culpa formali, potius placeat; ergo necdū apparet ratio Involuntarij.

Contra 2. Quia exemplum allatum de occisione patris mox resuscitandi, non facit ad propolium. Non enim gauderet ille filius de occisione patris, sicut ille homo de comestione carnis, sed solum gauderet de resuscitatione. Quæro itaque. Vel occisio vna cum resuscitatione est contra inclinationem filij, vel non est. Si non

est; ergo non est involuntaria: si est: ergo deberet in hoc invenire aliquod malum detestabile: ergo jam adesset objectum doloris, & doleret vt ponimus: ergo esset involuntaria: & haberetur discrimen cum comestione carnis.

113. Restat inquirenda regula cognoscendi, quandonam Ignorantia antecedens causset Involuntarium. Cardinalis Pallavicinus primum quidem in suis dictatis, deinde paulò aliter in suo libello, denique iterum aliter in suo Tomo de actib. Human. *diff. 4. q. 2. a. 7.* regulam vltimo loco sic tradit. Advertendum est, inquit; eum qui comedit carnes die veneris, & postea non habet displicentiam huius comestionis, non verè eas comedissee dependenter immediatè ab Ignorantia, sed ab hac vera cognitione. *Comestio carnis est delectabilis & vilis valetudini, neque in ea cognosco nunc aliquam prohibitionem: quocirca licitum est mihi illas comedere.* Hæc autem cognitio tota est vera, licet habeat pro objecto aliquam ignorantiam, hoc est negationem cognitionis de prohibitione, quæ negatio non diceretur ignorantia, nisi esset negatio cognitionis veræ, adeoque verè objectum esset prohibitum; sed stante prohibitionem est Ignorantia. Caterum ille homo non ideo carnes comedit immediatè, quia non cognoscit id esse prohibitum, sed quia cognoscit, se id non cognoscere, quæ cognitio reflexa est vera, atque adeo dependenter ab illa operatus est voluntariè, & non ex errore vel ignorantia. Eatenus verò si cognovisset prohibitionem non comedisset, quatenus tunc non haberet illam vltimam cognitionem veram & practicam. *Bonum est hic & nunc comedere carnes, quia sunt jucunda & vtilis sanitati, & nulla apparet prohibitio in hoc objecto: quapropter hoc objectum hic & nunc est licitum.* Quando igitur ille cognoscit se comedissee carnes die Veneris, nihil cognoscit contrarium huic cognitioni dependenter à qua comedit: adhuc enim videt, quod ipse tunc non cognoscebat aliquam prohibitionem; ac propterea quod objectum erat sibi tunc licitum. Hæc ille.

114. Ex huius ergo Authoris mente hæc regula statuenda esset. Tunc solum & semper Ignorantia antecedens causset Involuntarium, quando causset actionem immediatè, non item quando causset actionem mediante tali iudicio, quo iudico, hoc objectum hic & nunc nullam habere malitiam.

115. Existimo hanc regulam non esse satis vniuersalem & claram. Ostendam enim primò, posse Ignorantiam antecedentem etiam esse causam immediatam talis comestionis, quin comestio sit involuntaria. Ostendam secundò, potuisse illam ignorantiam esse causam mediatam illius comestionis, etiam tunc, quando comestio foret involuntaria. Ostendam tertio, posse aliam clariorem regulam tradi.

116. Primum, sic ostendo. Posset contingere, vt huiusmodi homo absque vlllo iudicio practico dirigente honestatem actus, comederet

carnes die veneris, ex impetu & inconsiderantia; quo casu adhuc illa comestio & materialis transgressio non esset involuntaria, & ignorantia prohibitionis esset causa immediata comestionis, nam ille homo est ita constitutus (vt ponimus) vt si sciret prohibitionem, non comederet.

117. Secundum sic ostendo, & assumo hominem piissimum, qui etiam doleat de materiali transgressione jejuniij, & hunc pono comedere carnes ex ignorantia prohibitionis, & quidem ex prauo iudicio practico, quod posuit Card. Palavicinus, quo videlicet iudicat, hic & nunc hanc comestionem esse honestam, quia ipse nullam cognoscit prohibitionem; quod iudicium, iuxta Cardinalem, causatur immediatè ab ignorantia prohibitionis, & ipsum causat immediatè comestionem carnis: atqui hæc comestio carnis adhuc esset illi involuntaria, quia esset contra inclinationem, quâ vellet, ne quidem materialiter transgressus esse legem: ergo etiam mediatè potest ab ignorantia antecedente causari Involuntarium.

118. Denique, illi qui occidit suum patrem ex ignorantia antecedente, etiam intermediente dictamine practico, quo iudicat, jaculationem esse sibi licitam, quia nulla apparet illius prohibitio, omnium iudicio dicitur occisio esse involuntaria: ergo regula relata non declarat intentum: eâ ergo sepositâ, alia nobis querenda est.

119. DICO 2. Tunc semper Ignorantia antecedens causat Involuntarium, quando scientia opposita ignorantia non constituit malitiam objectivam, propter quam vitandam omitteretur actus, si scientia adesset: sive: quando illa scientia invenit in actu totam malitiam adæquatè à se distinctam. Explico regulam exemplis. Occisio v. g. parentis ignoranter facta, est involuntaria filio amanti patrem, & causatur ab ignorantia antecedente, quia malum, quod ex parentis morte provenit filio, & propter quod non occidisset, si scientiam oppositam habuisset, illud, inquam, malum totum se tenet ex parte occisionis materialiter spectatæ, & est contradistinctum à scientia.

120. Econtra in eo, qui gaudet, quod ignoranter comederit carnes die jejuniij, ignorantia non causat involuntarium, quia malitia propter quam ille homo vitaret comestionem, includeret intrinsecè scientiam prohibitionis: ergo malum propter quod non comederet, non est adæquatè distinctum à Scientia opposita ignorantia, & per consequens, licet ignorantia causet illam comestionem, non tamen causat illam vt malam ignoranti, sed potius formaliter excludit malitiam.

121. Vterius, si quis valde pius doleat de comestione carnis, etiam prout est solummodo materialis transgressio, malitia de qua doleat, esset adæquatè distincta à scientia opposita ignorantia, & esset conjungibilis cum ignorantia: ergo talis comestio esset involuntaria.

§. II.

De Ignorantia Concomitante.

122. Exemplum commune est. Existimo sibi dumeto latere cervum, cum sit meus inimicus, qui me fugiens ibi se abscondit: jaculor, & occido, fuissémque occisurus, si scivissém, esse inimicum, licet de hoc nihil cogitem dum jaculor: item comedo carnes die jejuniij, immemor obligationis, essémque comesturus, etiam si memor obligationis essem. Queritur, quid hæc Ignorantia causet?

123. Et quidem, si loquamur de actu interno voluntatis, certum est, in priori causa causari illum actum quoad suam speciem ab ignorantia hac concomitante, tanquam conditione sine qua non esset positus ille actus, sed alius diversus: nam si scivissém, esse meum inimicum, non dixissém apud me: *volo jaculari cervum*: sed: *volo jaculari inimicum*. Loquendo verò de actu externo, de quo solo est præsens disputatio,

124. Dicendum est primò. Ignorantia concomitans neque causat Voluntarium neque Involuntarium. Probatur prima pars. Occisio in ratione homicidij non cognoscitur ab occidente: ergo procedit vt voluntaria, quia non procedit vt cognita, quod requiritur ad rationem voluntarij. Probatur etiam secunda pars. Illa materialis occisio inimici non est contra, sed potius iuxta inclinationem occidentis: ergo non est involuntaria.

125. Dicendum 2. Ignorantia concomitans causat Nonvoluntarium. Si enim abfuisset ignorantia, homicidium fuisset voluntarie positum, vt pote ex cognitione: ergo ignorantia remouet formam constitutivam Voluntarij: ergo causat negationem voluntarij, hoc est, vt actio homicidij sit Nonvoluntaria: & ideo talis non incurrit irregularitatem, multò minùs alias patitur homicidio constitutas.

§. III.

De Ignorantia Consequente.

129. Dicendum primò. Ignorantia affectata causat simpliciter Voluntarium. Ita cum S. Thoma Theologi. Probatur. Qui operatur ex tali ignorantia, eligit ipsam ignorantiam vt finem gratam, tamen prævideat ex ea securam aliam quam actionem, quæ, absente ignorantia, non esset futura, de cuius proinde eventu non dolet: ergo in ipsa ignorantia est voluntarius effectus.

Dices. Illud non est Voluntarium, quod non est ex cognitione: sed quod fit ex ignorantia, non fit ex cognitione: ergo non est voluntarium. Responderi potest primò, negando minorem. Nam licet non fiat ex cognitione certa, & fortè nec probabili, fit tamen ex cognitione dubia & suspicaci, quæ sufficit. R. 2. Esto non sit voluntarium physice, est tamen voluntarium

tarium moraliter & imputativè, quatenus ignorans voluntariè non vult adhibere media imperit illius effectus, deponendo ignorantiam, & quidem in hunc finem, ne impediatur actio.

127. Dicendum 2. Ignorantia non affectata, sed negligens, causat voluntarium moraliter & imputativè, physicè tamen causat involuntarium, & in hoc differt ab Ignorantia affectata quoad formalem effectum *Involuntarij*. Prima pars probatur, quia tales effectus imputantur ad culpam pro gravitate obligationis tollendi ignorantiam. Probatur secunda pars. Quia physicè loquendo, id quod in tali casu est voluntarium directè, non est ignorantia ipsa, sed carentia laboriose inquisitionis: hinc securà actione displicet tum actio tum ignorantia, quæ displicentia subsequens est signum *Involuntarij* secundum Aristotelem.

128. Dices, Theologos communiter cum S. Thoma docere, quod Ignorantia consequens causat tantum *Involuntarium* secundum quid. Hoc ideo dici, quia in materia *Voluntarij* Theologus potius attendit id, quod habet effectus in affirmatione morali, & imputativè, quam quod habet physicè.

129. In praxi prodest fecisse rem cum ignorantia non affectata, excusat enim à censuris, quia operans non censetur esse contumax, nec incurreret excommunicationem canonis, qui cum tali ignorantia percuteret Clericum.

§. IV.

De Inconsiderantia.

130. Inconsiderantia culpabilis tunc committitur, quando quis sciens se hic & nunc obligari ad distinctam cognitionem procurandam alicujus periculi, elicit actum quo dicat: *Nolo hoc considerare*. v. g. invitator ad prandium: incidit mihi suspicio periculi ladendæ temperantiæ, & adverte obligationem inquirendi, quinam alij sint futuri hospites, nolo tamen investigare, sed accedo inconsideratè, vt in simili narratur de adolescentem Proverb. 7.

Dubitatur primò, an Volitio non considerandi, possit stare pro illo instanti, quo committitur ipsa Inconsiderantia. Ratio dubitandi est, quia illa volitio non considerandi, jam videtur pro illo instanti supponere considerationem, quia non possum nunc nolle cogitare de Petro, quin hoc ipso cogitem de Petro, nihil enim possum nolle, quin cogitem de illo: ergo non possum nolle cogitare de Petro, quin cogitem de cognitione Petri; ergo etiam de ipso Petro.

131. Verum hæc ratio levis est, & facilè respondetur, adesse cognitionem confusam & generalem, non verò accuratam considerationem, quæ est objectum volitionis: alioquin dicendo: *Nolo facere examen de peccatis hodie commissis*: jam hoc ipso fecissem examen.

132. Alia ratio dubitandi posset esse ex quorundam Recentiorum principijs, quibus favet Card. Pallavicinus q. 2. a. 6. n. 111. quatenus docent, quod tam volitio quam nolitio considerandi, præsupponat pro priori naturæ negationem actualis accuratæ considerationis: ergo hæc negatio non est effectus illius volitionis pro hoc ipso instanti, sed solum pro sequenti. Propter hoc aliqui apud Salas docuere, nullam Inconsiderantiam posse esse voluntariam à voluntate præfente. Verum hujus doctrinæ examen ad Philosophos spectat, & huc non facit.

133. Dubitatur 2. In quonam differat Inconsiderantia ab Ignorantia. P. Arriaga disp. 13. s. 2. n. 8. vult, vel nihil differre, vel solum differre per hoc, quod Inconsiderantia supponat species in intellectu, quas non supponit Ignorantia.

134. Hoc tamen discrimen mihi non satisfacit. Imprimis enim potest aliquid fieri ex vera Ignorantia antecedente, absque vlla inconsiderantia, & tamen operans habere species objecti. accipio exemplum, quo in alium finem vitur Arriaga. Venator jaculatur apparentem leporem aut picam, cum reverà non sit lepus aut pica, sed venefica. ponamus autem venatorem prius rem diligenter examinasse; quo casu sine inconsiderantia jaculabitur, & tamen ex ignorantia occidet Sagam: potest autem habere species objecti, eò quod sæpius audiverit, Sagas in forma leporis aut picæ solere apparere.

135. Econtra contingere potest, vt aliquid fiat cum Inconsiderantia, nullà tamen interveniente ignorantia: v. g. apparet mihi aliquid intra dumeta; judico esse feram, sed ex nimia jaculandi cupiditate nolo diligentius, vt par esset, considerare, tunc, si reipsa est ibi fera, non possum dici jaculatus esse feram ex ignorantia, quia iudicium quod habui, verum erat, negatio autem iudicij certioris non est causa jaculationis feræ, quia etiam cum certiore iudicio jacularer. dicar tamen in casu posito inconsideratè jaculatus esse.

136. Discrimen ergo inter Inconsiderantiam & Ignorantiam hoc est, quod Ignorantia sit absentia cognitionis veræ de objecto. Inconsiderantia verò sit omisso voluntaria investigationis tantæ, quantam communiter homines cauti solent in similibus casibus adhibere.

137. Dubitatur vtilius 3. An, & quando nam Inconsiderantia excuset actum materialiter malum ab Inhonestate. In quo puncto gravis est dissensio inter Suarez & Vasquez. Suarez disp. 4. de *Voluntario* s. 3. n. 17. & n. 21. fatetur esse explicatu difficile, quandonam univèrsim Inconsiderantia excuset à Voluntario & peccato. Deinde refellit duas explicandi vias, quarum secundam refert his verbis. Alterum ergo extremum erit, si dicamus, tunc solum Inconsiderationem esse voluntariam, quando supra illam aliquo modo reflectitur intellectus actu formali, expressè

presè advertendo, se non satis considerasse rem, & teneri ad exactius considerandum, vel saltem dubitat de sufficiente cognitione, & de obligatione amplius cogitandi: & eadem ratione juxta hunc modum dicendi, vt res actu non considerata sit voluntaria, oportebit, vt aliquo modo cadat in actualem apprehensionem intellectus, vel directè, vt, si intellectus prouideat ex tali causa esse secuturum talem effectum, vel saltem de hoc dubitare incipiat, vel saltem reflexè, si incipiat dubitare, vtrum oporteat inquirere & considerare, siue periculum, vt consequatur talis effectus. Qui quidem modus dicendi si esset verus, facile expediret difficultates positas. Denique juxta hunc dicendi modum excusarentur homines à multis peccatis, perplexitatibus & scrupulis. Hac Suarez, rejiciens mox hunc modum dicendi.

138. E contra Vasquez d. 107. r. 3. hunc dicendi modum amplectitur, atque in eum conspirare plurimos Doctores, quos ibi refert, adeo vt longa inquit, disputatione opus non esset, nisi Recentiores aliqui (notat Suarezium) voluissent manifeste veritati aduersari. Eandem sententiam multis propugnat Arriaga diff. 13. s. 2. Cum his

139. DICO, ad hoc vt actus ex inconsiderantia factus, sit inhonestus, & habeat ratio-

nem culpæ, necesse est, vt de presenti aduertentia, super obligatione inquirendi seu considerandi objectum, an sit licitum necne. Ratio est manifesta, quia vt suprà de Ignorantia diximus, nunquam potest committi peccatum ex inconsiderantia, nisi interueniat aliqua formalis malitia, & agatur contra dictamen rationis, seu contra conscientiam obligantem ad contrarium, seu ostendentem malitiam objectivam: atque quando peccatur ex inconsiderantia, tunc non cognoscitur malitia objectiva ipsius actus, quia ex Inconsiderantia, v. g. comestionis carnis de veneris, hac enim cognitio per Inconsiderantiam formaliter excluditur: ergo malitia objectiva tunc cognita erit comestio facta sine debita inquisitione: ergo debet precedere dictamen de obligatione inquirendi. Et nisi hoc dicatur, nunquam poterit assignari regula stabilis, cur actus ex inconsiderantia facti aliquando sint culpabiles, aliquando non.

140. Contra hanc doctrinam aliud nihil movet Suarez, quam quod hoc modo homines à multis peccatis excusarentur. Negamus hoc esse absurdum, immò, vt rectè dixit Arriaga, opus est, vt per inconsiderantiam multa peccata excusentur.

C A P V T III.

DE HUMANÆ VOLUNTATIS LIBERTATE.

Solent hoc tempore Theologi hanc materiam, alioquin philosophicam, tractare accuratius propter Janfenistas, qui non admittunt Libertatem Indifferentiæ, sed volunt, Libertatem esse potentiam volitivam, potentem operari sine violentia & coactione; quo sensu etiam amor beatificus est liber, hoc est, non violentus aut coactus contra aliquam inclinationem quantum est ex se efficacem, sed vel maxime juxta inclinationem. Conantur Janfenistæ hanc suam sententiam suadere ex S. Augustino: ad quem vindicandum etsi magna volumina conscripta sint, potest tamen paucis ostendi veritas.

CONTROVERSIA I.

An detur Libertas Indifferentiæ.

141. **L**ibertas Indifferentiæ est potentia ad actus oppositos & impossibiles, non quidem in sensu composito sibi coniungendos, sed in sensu diviso, hoc est, quæ quemlibet ex actibus oppositis, excluso altero, sibi coniungere potest.

Dicendum est, dari in homine hanc libertatem. Probat 1. Ex Scriptura. Eccles. 30. Beatus vir, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit. Non minus clare id expresserat c. 15. Ipse ab initio fecit illum, & reliquit eum in manu consilij sui: si volueris, confitebis mandata, & si fidem bonam placiti: apponam tibi ignem & aquam, ad quodcumque volueris porriges manum tuam: in conspectu vitæ & mors, & quodcumque placuerit, dabitur ei. In quæ verba S. Augustinus lib. de Grat. & lib. arbit. ad Valentini c. 3. Ecce! inquit, apertissime videmus expressum liberum humane voluntatis arbitrium. Porro non possunt hæc verba intelligi de libertate excludente solam coactionem, habente tamen determinatam necessitatem: ad hanc enim persuadendam ineptè afferrentur oppositiones illæ rerum incommensurabilium, vt consideranti facile liquet.

142. Probat 2. Autoritate Sedis Apostolicæ. Imprimis in Bulla Pij. V. & Gregorij XIII. contra Michaellem Baium traditur, libertatem, quæ in nostris operibus reperitur, non esse solum à Coactione, sed libertatem indifferentiæ, & sine hac non esse peccatum, nec liberum simpliciter.